

זיכרון לטווח ארוך

יש מדינות שבהן תמיכה במדעים ובמחקר היא עדיפות לאומית אמיתית ולא רק מס שפתיים, אומר פרופ' ידין דודאי ממכון ויצמן. ישראל אינה אחת מהן | מאת אור הירשאוה

המחקר: במשך יותר מ-30 שנה חוקר פרופ' ידין דודאי, ראש המחלקה לניוירוביולוגיה במכון ויצמן והמנהל המדעי של מרכז המיצוגיות לחקר הקוגניציה, את דרכי התגבשותו של הזיכרון ואת השינויים שעובר הזיכרון במעבר מהטווח הקצר לטווח הארוך. המחקר שלו סייע להבנת המנגנונים שמשפיעים על השינויים בייצוגי הזיכרון לאורך זמן. יישומים עתידיים של מחקריו יוכלו לסייע בטיפול בזיכרונות טראומטיים בטי ווח הקצר והארוך.

"אני עוסק בחקר הזיכרון מאמצע שנות ה-70, אך הדרכים שבהן אני חוקר כיום שונות מאוד לעומת הדרכים שבהן חקרתי בעבר", הוא אומר. "לפני כשמונה שנים התחלתי לראשונה לערוך פעילות מחקרית עם בני אדם, מכיוון שהטכנולוגיה מאפשרת לי את זה. מעבר לשינויים בשיטות המחקר, ולשינויים בשאלות המחקר המתאפשרות באמצעות השיטות השונות, היקף המידע הזמין כעת בתחום שונה באופן משמעותי מזה שהיה בתקופה שבה התחלתי לחקור. כשהייתי סטודנט התפרסמו שניים או שלושה מאמרים רלוונטיים בכל שבוע. כיום המספר מגיע ל-1,100-900. יחד עם הטכנולוגיות החדשות שהתפתחו, זה משנה לחלוטין את התחום".

מה היית עושה אם לא היית באקדמיה? "מבחינתי, העיסוק האקדמי, בתנאים בהם אני עובד, הוא הטוב מבין העיסוקים האפשריים. אין איריאל - יש אופטימיזציה וזה עיסוק שמבחינתי ממקסם את יכולתי להשפיע על ההתפתחות שלי ולהבין דברים. לא מדובר רק בהחלטה אחת - זו

החלטה שקיבלתי לפחות שלוש או ארבע פעמים לאורך המסלול באופן מודע לחלוטין. בעבר עסקתי בדברים אחרים, בין השאר בעיתונות. אם הייתי צריך לעשות את ההחלטה הזאת שוב, גם כיום הייתי בוחר במחקר מדעי".

מה דעתך על חצב המחקר האקדמי בישראל? דודאי מסביר כי לבחירתו לנהל את קריירת המחקר הארוכה שלו מישראל יש כמה סיבות - הראשונה בהן היא המי שפחה. לצד סיבה זו, שאופיינית לחוקרים רבים, מציין דודאי שני גורמים ייחודיים לו. "במסגרת תפקידים שונים שמילאתי בכוחות הביטחון הייתי חשוף מגיל צעיר מאוד להחלטות אינטימיות מאוד בחייה של מדינת ישראל בתחומים רגישים", הוא מספר. "במובן הזה גדלתי יחד עם המדינה. אני חושב שמי שגדל עם נגיעה קרובה כל כך לצמתים משמעותיים של קבלת החלטות יכול לפתח יחסים משני סוגים עם המדינה שלו - או שנמאס לו לחלוטין, או שהוא לא יכול לעזוב לעולם. נולדתי לפני שמדינת ישראל נולדה ומבחינתי עצם קיומה אינו מובן מאליו. אני בן לדור שעבר את השואה. רגשית, התפיסה שאסור לנטוש את המדינה מכיוון שדבר כזה יכול לקרות שוב, עדיין משפיעה עלי. זו לא תפיסה רציונלית או מושכלת, אבל היא חלק מחיי הרגש שלי".

שניים מבין הגורמים שדודאי מציין אופייניים לבני דורו ופחות לחוקרים צעירים. כשהוא נשאל על עתידו של המחקר המדעי בישראל הוא אינו אופטימי. "מדד האופטימיות שלי כיום הוא 55-45 מתוך

100. בשנות ה-70 הוא היה 70-60. אני מודאג ממצב הערכת הידע בחברה הישראלית. הדברים האלה לא מבושרים טובות. גם אני עמדתי וצעקתי שרוצים לקנות קוטג' יותר בוזל. כמדען, עם זאת, אני סבור שהדאגה העיקרית שלנו צריכה להיות היחס לידע ורוממותה של השטחיות בחברה הישראלית".

למה לעבוד ולחקור בישראל? "עסקתי במשך זמן רב בניסיון להביא לארץ חוקרים צעירים. כיום יש שני גורמים עיקריים שמשפיעים על רצון של מדען לעבוד מישראל. עבור רובנו הסיבה העיקרית היא המשפחה. אני מראיין מדענים צעירים והתחושה היא שזו הסיבה המרכזית מביחנתם להמשיך לעבוד בישראל או לחזור לארץ. הגורם השני הוא, כמובן, היכולת שלהם להתפתח כאן מבחינה מקצועית. "בתת תחומים מסוימים של מחקר, מצבה של ישראל מעולה אבל אם לא ניתן למי דענים את המימון הדרוש למחקר שלהם - לא נוכל להתחרות במדינות אחרות. כיום אנחנו יכולים לממן מחקר בהיקף מצומצם, אבל בפרויקטים מחקרניים גדולים יותר נדרש מימון בינלאומי".

"סביבה פוליטית ותרבותית התומכת בעשייה מדעית לא פחות חשובה. מה שקרה עם ראש הממשלה, בנימין נתניהו, בגרמניה (הוצאתה של פרופ' רבקה פל"דחי ממפגש עם נציגי הממשל הגרמני - א.ה.) זה סינדרום של חוסר הבנה איך עובד העולם הפתוח. לעבוד בישראל במחקר זה לעבוד נגד הזרם הפוליטי, בעוד במדינות אחרות התמיכה במחקר מדעי היא עדיפת לאומית אמיתית ולא רק מס שפתיים. המערכת הפוליטית בישראל חסרה מאוד אוריינות מדעית וטכנולוגית. רבים מהאנשים שנמצאים בה לא יודעים איך לחשוב על מדע וטכנולוגיה. מדען ישראלי שעובד בישראל בעיקר בגלל המשפחה, פועל בחברה שמדרדרת את עצמה לאנטי מדעיות, אנטי פרודוקטיביות ואמונות טפלות. הרבה פעמים ההתייחסות התקשורתית לעשייה המדעית בישראל היא מעין המשך של השבלונה של עם הספר. אנחנו מוצגים כאור לגויים, אבל בפועל אנחנו צריכים להילחם כדי שיהיה לנו אור בשביל עצמנו".

"ההתייחסות התקשורתית לעשייה המדעית היא המשך של השבלונה של עם הספר. אנחנו מוצגים כאור לגויים, אבל צריכים להילחם כדי שיהיה לנו אור"

פרופ'
ירין דודאי,
מכון ויצמן,
המנהל
המדעי של מרכז
המצוינות
I-CORE

רזומה: בן 68.
לימודי גנטיקה
וביוכימיה
באוניברסיטה
העברית, דוקטורט
בביופיזיקה, פוסט
דוקטורט באוניברסיטת
caltech בקליפורניה:
שימש כמרצה אורח
באוניברסיטאות
ומוסדות רבים, בהם
הרווארד, ייל, College
NYU ו־ de France
שימש כנשיא האגודה
האירופית לקוגניציה
חולקורית ותאית:
פרסם מאמרים רבים
בכתבי העת Science
ו־Nature
פרסים: פרס IPSEN
על הישגים יוצאי דופן
במחקר מטעם Neural
Plasticity, חבר
באגודה האמריקאית
לקידום המדעים